

УДК ??????

ПРОНКЕВИЧ О.В., Миколаївський державний гуманітарний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна

Пронкевич Олександр Вікторович, канд. філол. наук, доц. Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили

Проблема національної ідентичності у плюралістичній Іспанії ХХІ ст.

У статті розглядаються основні підходи до розгляду проблеми національної ідентичності в інтелектуальному просторі сучасної Іспанії. Окремий акцент робиться на розумінні Іспанії доби постмодернізму як множинної плюринаціональної спільноти, яка визначається конфліктом нарацій меншин і контрнарації центру.

The paper describes the main approaches to the problem of national identity in the intellectual space of the contemporary Spain. The author presents the Spanish national identity of the postmodernist epoch as a diverse, multinational community, which is constructed by the conflict of minority narrations and the narration of the center.

Протягом тридцяти років, що минули від дня смерті Франко, Іспанія зробила величезний крок від тоталітарної диктатури, яка забезпечувала країні консервативну модернізацію й повільне, але впевнене входження в світ західних цивілізацій, до розвиненого неоліберального постмодерного суспільства з усіма його ознаками. За влучним висловом Джо Лабаньї, з колишнього переможеного модерністю Іспанія швидко перетворилась на переможця доби постмодерності [10, с.8]. Вона продовжує переживати швидке відродження «периферійних націоналізмів» і перехід від жорстко централізованої держави до децентралізованої «держави автономій». Країну захопили процеси глобалізації, вона намагається розв'язати проблему імміграції, приєдналась до Євросоюзу. Принципово змінилося розуміння природи іспанської культури. Тепер слід говорити не культура Іспанії, а «культури Іспанії», оскільки це формулювання «перекреслює ідею національної приналежності і запроваджує в обіг замість неї принцип географічного співіснування культур в Іспанії» [10, с.9]. Крім

культур власне національних меншин, у повний голос заявляють про себе численні культури субалтерних груп усіх внутрішніх вигнанців (жінок, циган, геїв, лесбіянок, мароканців, латиноамериканців тощо). Настала епоха плюралістичного суспільства, де різні мови визнаються як легітимні й рівноправні.

Звичайно, така доволі різка зміна всього устрою іспанського життя примусила іспанців по-новому поглянути на традиційні поняття й уявлення про себе, з якими вони жили протягом століть. Це стосується релігії, повсякденних звичок, традицій, родини, освіти, гендерного питання і в тому числі проблеми, про яку буде йти мова у даній роботі – уявлення себе як національної спільноти, розуміння власної національної ідентичності. Новий дух часу, новий постмодерний стан речей давно виявив абсолютну анахронічність так званої ідеї «іспанськості» («españolismo»), складниками якої були «культ Іспанії, релігійна містична віра в її обраність і прославляння її релігійного і військового минулого» [3, с.25]. Націонал-католицизм, який зробив з Озброєних сил символ і головний принцип вертикальної уніфікації нації; з католицизму – основу національного почуття; з авторитарної Держави,

могутньої, централізованої і унітарної – ключовий елемент національного порятунку, пішов у небуття, забравши з собою есенціалістське, примордіалістське розуміння іспанської нації як вічного незмінного явища, що сягає своїм корінням у більш ніж двотисячорічну історію.

На зміну йому прийшло зовсім інше розуміння Іспанії. Відтепер вона становить собою множинну конфліктну колективну спільноту, якій доведеться ще пройти тривалий і важкий шлях до самовизначення й внутрішнього перевиховання в дусі толерантності й взаємної відкритості. Сучасна плюринаціональна мультикультурна Іспанія виглядає поки ще далеко неїдилично. Є чимало проблем у стосунках центру (Мадрида) з автономіями, як і в стосунках між самими автономіями. Деякі націоналістичні партії використовують агресивні або терористичні методи під час боротьби за владу (наприклад, баскська організація ETA). Не припиняються «культурні» і «мовні» війни» [11]. Корінне іспанське населення з підозрою, а часто з відвертою неприязню сприймає іммігрантів, а ті, своєю чергою, використовують усі дозволені й недозволені методи, аби відвоювати собі життєвий простір у місцевого населення. Процес розмивання традиційного уявлення іспанцями самих себе зайшов настільки далеко, що сьогодні нерідко можна почути запитання: А хто такі, власне кажучи, іспанці? Що це таке Іспанія? Саме слово «Іспанія» пропонується викреслити зі словника через його неполітикоректність, а замість нього вживати словосполучення «Іспанська держава».

Враховуючи сказане вище, легко зрозуміти, чому, як і за яких обставин сталося так, що проблема національної ідентичності є однією з центральних дискусійних тем іспанської суспільної думки. Не залишається осторонь і сучасна іспаністика. Ця проблема знайшла відображення у дослідженнях істориків (В.П.Атард, К.Серрано, Х.А. Хунко, Х.П.Фусі), літературознавців (І.Фокс, М.Л.Бретс, І.Завала, Г.Грем, Д.Лабаньї, С.Хуліа Діас, Х.-К.Майнер та ін.), культурологів, соціологів, психологів, спеціалістів з теорії інформації. Національна ідентичність є темою численних філософсько-культурологічних есе, написаних останнім часом такими авторами, як М. Асурменді, Х.М. Бенейто, Г.Буено, Х.А.Сенбріан, А.Д.Ортіс, К.Еглесіас, Х.С. Перес Гарсон, К.Руберт де Вентос, Е.Субіратс, Х.Тусселл, Х.Варела, Е.Уріарті та ін.

Основу розуміння проблеми національної ідентичності у сучасній іспаністиці становить поширене у постколоніальних і мультикультуралістських студіях (Б.Андерсон, Е.Геллнер, Е.Гобсбаум, Г.Бгабга, Е.Сміт та багато ін.) відоме визначення нації як «удаваної спільноти» [1], яка є продуктом модерної доби.

«Епоха Просвітництва, раціоналістичного секуляризму, принесла з собою свою модерну темряву... Небагато речей відповідали внутрішнім потребам цієї ситуації краще, ніж ідея нації. Якщо національні держави широко визнаються як «нові» та історичні, то нації, яким вони надали політичного вираження, завжди беруть початок у сивій давнині ... і плывуть у безмежне майбутнє. Якщо ми хочемо зрозуміти, що таке націоналізм, ми повинні підходити до нього з не точки зору тих політичних ідеологій, які він використовує, аби пояснити сам себе, а тлумачити його в рамках великих культурних систем, які йому передували і з яких – або всупереч яким – він виник» [2, с.1]. З погляду згаданих теоретиків, конструкт нації був розроблений (вигаданий) буржуазією з метою створення незалежної нації-держави, утримання влади і культурної гегемонії. Окрім розуміння нації як «вигаданої спільноти», в іспанському інтелектуальному просторі також міцно укорінилося розуміння нації як нарації або нації як поширення інформації про саму себе (DessemiNation), яке є розвитком попереднього концепту «нації як удаваної спільноти». Такий підхід до розуміння нації, як відомо, став популярним після виходу в світ книги «Nation and Narration», редактором якої був Гомі Бгабга. Останній описує націю як «систему культурних означень» [2, с.1], «текстуальні стратегії, метафоричні заміщення (displacements), під-тексти і фігуративні стратегіями» [2, с.2], «форму соціальної і текстуальної афіліації» [2, с.292] і т.п.

У рамках даного підходу «національна ідентичність» тлумачиться як центральна ідея націоналізму, а також аналітичний концепт, що визначає напрямок розгортання націоналістичної нарації – «означає відтворення і реінтерпретацію набору цінностей, символів, спогадів, міфів і традицій, що складають духовний набуток (patrimonio) націй, який їх відрізняє від інших, а також забезпечує процес ідентифікації індивідів із цим спадком, а також з культурними елементами, що входять до його складу» [14, с.33]. Національна ідентичність, яка є об'єктом, метою і засобом націоналізму, є продуктом інтелектуальних еліт, а не виявом національної душі чи національної ідеї. «Націоналізм не будить в націях самоусвідомлення, він вигадує нації там, де вони не існують, але для цього йому потрібні якісь знаки, які відрізняють одну спільноту від іншої і на яких він базується, навіть якщо ці знаки є суто негативними» (Gellner) [13, с.65]. Еліти створюють як самий концепт, так і розробляють нарративні стратегії його поширення у свідомості людських колективів через науку, школу, пропаганду тощо [13, с.83-85].

Мабуть, найбільше і найпоследовніше в сучасній іспаністиці проблемами ідентичностей (у

тому числі й національної) займається група науковців, об'єднаних ідеєю «іспанських культурних студій» (Д. Лабаньї, Г.Грем, Л. Чарнон-Дейч, А.Бланко, П.Наїр, П.Ж.Сміт, Й.Габілондо, Е.Делгадо, Ж.Р.Ресіна та багато інших). Методологічні засади даного напрямку близькі до ідеології так званого «неоіспанізму» [9]. Останній становить різновид постколоніальної критики і мультикультуралізму, який, базуючись на неортодоксальному марксизмі, на працях представників франкфуртської школи (Т.Адорно, В.Беньямін, Г.Маркузе, Ю.Габермас), на вченні А.Грамші про гегемонію, на положеннях російського формалізму й структуралізму (від Ю.Тинянова і Р.Якобсона до Ю.Лотмана), на вченні про карнавал і на принципах «діалогічної уяви» М.Бахтіна, на фрейдизмі, на деконструкції Ж.Лакана і Ж.Дерріди, на принципах філософії М.Фуко, на ідеях Е.Саїда і Г.Бгабги, гендерному критицизмі, на напрацюваннях французької феноменології та на багатьох інших сучасних філософських і естетичних мейнстрімах, намагається запропонувати нове розуміння іберійської-іспаномовної культури як єдиного семіотичного простору, діалогічного процесу, в якому вже більше немає місця протиставленню метрополії колоніям, Мадрида іншим частинам Іспанії. Як пишуть М.І.Міллінгтон і П.Д.Сміт, «останнім часом виникла ціла низка «нових іспанізмів», які спираються головним чином на феміністську, психоаналітичну або матеріалістичну перспективи [12, с.7]. Вони зосереджують увагу на питаннях гендеру, класу, сексуальності й національної ідентичності. Вони переймаються «перечитуванням канонічних текстів, а також відкриттям невідомих голосів і культурних зон». «Вони сприяють процесу ресемантизації й оновленню і водночас підкреслюють важливість постійного поглиблення саморефлексії» [12, с.7]. В ідеології «іспанських культурних студій» відчутний акцент захисту меншин. Представники даного напрямку в сучасній іспаністиці свідомо стають на їхній бік проти централізованої уніфікованої Іспанської держави. Їхнє завдання – переписування, реінтерпретація іспанської культурної історії, аби прийти до мультикультуралістського, постмодерністського, поліцентричного її бачення.

З іншого боку, у сучасній іспаністиці ще дуже міцні позиції прихильників більш поміркованих і консервативних підходів до проблем національної ідентичності, а також тих, хто продовжує захищати єдину гомогенну Іспанію. Вони також артикулюють плинний і нестійкий стан будь-якої ідентичності (у тому числі й національної), але виявляють набагато більшу обережність у виборі методик аналізу, а

також наукової термінології. Слід визнати, що причиною такої обережності є великою мірою страх перед націоналізмом та його агресивними (часто кривавими) тактиками. Наведемо тільки три приклади таких підходів, де «антинаціоналізм» відіграє важливу роль.

Першим прикладом є погляди відомого іспанського інтелектуала Клаудіо Гільєна [8], який пристає на бік індивіда/меншини і виражає неприйняття самого принципу ідеї нації-держави, як у його центральному, так і в місцевому варіантах. Він, таким чином, заперечує як «іспанськість», так і місцеві націоналізми, а також пропонує позбутися самого терміну «ідентичність» (у тому числі й національна) як такого, що слугує методом нівелювання неповторної індивідуальності (людей, національностей, соціальних груп) з боку колективів. Дане положення Клаудіо Гільєна обґрунтовує, посилаючись на ті культурні зміни, які відбулися в Європі останнім часом. Вони показали, що «на сьогодні найбільш конфліктним непорозумінням є те, яке зміщує державні кордони з кордонами недержавними, тобто з культурними, лінгвістичними й національними. В результаті дедалі більшого поширення набувають визначення «нація без держави» або «національність без держави» ... Ми бачимо, що тут розрізняються національність і громадянство, ідентифікація за принципом культури і мови, які перекривають кордони певної держави, та ідентифікація за принципом приналежності до громадянства однієї конкретної держави» [8, с.51]. Культурна пам'ять людей не вписується в систему демаркованих кордонів, яка є результатом останніх воєн. Аналогічні процеси відбуваються і з конкретним індивідом: його внутрішній світ, його культурна пам'ять вступає у конфлікт з тією державною/національною ідентичністю, яка нав'язується йому ззовні. Уважне ставлення до унікальності кожного індивіда, кожної меншини, а також вихід на рівень об'єднаної Європи дає перспективу на розв'язання вказаного конфлікту. «Обидва рівні – регіональний і європейський – якщо на них подивитися зсередини, можуть співіснувати й симультанно накладатися один на одного. І абсолютно зрозуміло, що обидва становлять різкий контраст із приналежністю до нації-держави або національності, які стверджують і підтримують себе ідеологіями або, як бачимо сьогодні, терористичними методами» [8, с.52].

Націоналізм, з погляду Клаудіо Гільєна, є засобом спрощення сучасної духовної реальності. Користуючись своїми звичними прийомами: єдиною мовою, обов'язковою школою, армією, політичними партіями, війною, засобами масової комунікації, спортом,

інтерпретацією історії країни, певною ідеєю культури, концептом національної літератури, – націоналізм призводить до уніфікації й редукування багатомірної людини, *el homo multiplex*, до «рівня зрозумілої і гегемонічної одиниці» [8, с.53]. Націоналізм, разом із державою, підводить людину до того, щоб вона прийняла просте й функціональне визначення, яке їй колективно нав'язується. «План нації-держави, не місцевий і не європейський, не рівня міста або національності, раптом стає пріоритетом. Саме на цьому перехресті народжується ідентичність. Під останньою я розумію образ, сконструйований індивідом не тільки для того, щоб зрозуміти себе, а насамперед для того, щоб захисти себе від інших у стосунках класових, статевих, професійних, групових або національних. Таким чином, почуття ідентичності є результатом соціального тиску» [8, с.53], є нав'язаним силоміць.

Вихід із конфлікту між індивідуальним і суспільним, яке набуває форми класу, нації, держави, статі, Клаудіо Гільєн бачить у вихованні духу терпимості до різноманітного (*la tolerancia de la diversidad*), який базується на усвідомленні то факту, що ідентичність є штучним конструктом, за допомогою якого інші втягують людей у конфлікти. «Чи зможемо ми колись виховати те, що Антоніо Муньос Моліна назвав ксенофілією (любов'ю до чужинця)?» [8, с.54]. На завершення своїх роздумів Клаудіо Гільєн висуває гасло «Звільнитися від ідентичності як від нав'язливої ідеї», аби досягти рівня «свідомості множинності» («*inteligencia de multiplicidad*») [8, с.55]. Індивідуальне, окреме повинно стояти вище за колективне. Узагальненням та ідентичностям оголошується війна як засобом узурпації унікального «я». За логікою Клаудіо Гільєна, обидві крайнощі: іспанський державний націоналізм і місцеві націоналізми – однаково протипоказані індивідові й меншинам. Захист від них він бачить в об'єднаній Європі, яку тлумачить як надструктуру, спроможну реалізувати утопію постнаціональної ідентичності, про яку говорив Ю.Габермас. Погляди Клаудіо Гільєна дуже схожі на етичний анархізм, який вимагає пошуку інших, більш відкритих державних форм, ніж традиційні.

Другий приклад підходу до розв'язання проблеми національної ідентичності, в якому неприйняття «націоналізму» також відіграє важливу роль, ми знаходимо в праці відомого іспанського історика Хуана Пабло Фусі, яка так і називається «Іспанія. Еволюція національної ідентичності». Вже у вступі до книги дослідник проголошує, що збирається «запропонувати неесенціалістське бачення формування Іспанії як нації, а також *ненаціоналістичне бачення*

проблеми національностей і націоналізмів в Іспанії – курсив наш. – О.П.» [3, с.9]. Автор визнає штучність, вигаданість концепту «національна ідентичність», і водночас намагається захистити Іспанію від агресивного самоствердження націоналізмів. Він визнає за національними меншинами право на свій голос, але, з іншого боку, буде вимагати від них поводитись обережніше з колективною пам'яттю Іспанії і стримувати себе в стосунках з Мадридом та іншими меншинами. Його критика спрямована як проти «іспанськості» (*españolismo*), так і проти націоналістської міфотворчості, адже і каталонські, і баскські, і галісійські, і андалусійські національні ідентичності є такими самими «вигаданими» чи «удаваними», як і іспанська. І ті, й інша поставлені в один ряд: «Народи, нації, держави, регіони (*Іспанія, Франція, Країна Басків, Каталонія...* курсив наш. – О.П.) не можуть мати есенціалістську, постійну й одноманітну ідентичність. Їхня ідентичність відкрита, перебуває у стані змін та еволюціонує. Ідентичність – це процес: нації, народи, національності є такими, якими вони стали в результаті власної історії, чий хід завжди є нелінійною, перервною (*discontinua*), часто просто незв'язною еволюцією. У будь-якому випадку це недетермінований процес, динамічний і відкритий, тобто такий, у якого немає пункту відправлення і немає пункту прибуття» [3, с.10].

У наведеній цитаті привертає увагу один важливий момент. Х.П.Фусі веде мову про нелінійну (*no lineal*), перервну (*discontinua*), незв'язну (*incoherente*) недетерміновану еволюцію. Він намагається примирити дві, на наш погляд, взаємовиключні ідеї: уявлення про національну ідентичність як про вигаданий об'єкт і уявлення історичного процесу (у тому числі трансформацій національної ідентичності) в термінах органічної природи й історизму. Ми думаємо, що еволюція не може бути недетермінованою, вона завжди детермінована. Показово, що інші автори, які займаються філософським осмисленням множинної природи національної ідентичності, які обстоюють розуміння національної ідентичності як інтелектуального проекту еліт, створеного з метою конструювання нації, не вживають слово «еволюція», а ведуть мову про «археологію» або «генеалогію», або «спектральний аналіз» національної ідентичності.

У Х.П.Фусі, як на це вказує назва книги, ідея еволюції іспанської національної ідентичності (хай і перервна і незв'язна) залишається центральною. Ось як він визначає таке явище, як нація: «Так само немає і об'єктивного визначення нації. Нація є одночасно культурний і політичний концепт, тобто вироблена ідея або історико-політичний

дискурс. Проте вона також і реальність, якою живуть (інакше кажучи, спільнота почуттів і досвідів), і врешті-решт вона є історичною реальністю, тобто такою, що еволюціонує і змінюється – курсив наш. – О.П.)» [3, с.38]. Процес утворення націй і те, як з'являються національні ідентичності, залишається продуктом еволюції, хай вона і постає як процес складний і повільний, з до кінця не визначеними першоджерелами, хай еволюційний розвиток націй і національних ідентичностей є явищем внутрішньо конфліктним, яке зазвичай оформлюється вже на пізніх, якщо не на останніх етапах свого становлення. Хоч як би там було, історія іспанської національної ідентичності – це ланцюг розривів, що вписується в еволюцію: «постійна національна ідентичність не існує. Є сенс говорити про ланцюг змін ідентичностей (una sucesión de identidades)» [3, с.23], адже кожна національна історія – і іспанська в цьому плані не є винятком – не тільки безперервність еволюції, а й різкі зміни, розриви. Тому Х.П.Фусі пропонує вести мову про сукупність бачень Іспанії, які проявилися в історії кожна зі своєю ідентичністю: монархія (Золотий вік, доба Відродження і Бароко), Іспанія Просвітництва (XVIII ст.), період національної Держави (XIX – перша третина XX ст. і диктатура Франко), Держава автономій (ІІ республіка і Іспанія після 1978 р.).

Отже, нація і національна ідентичність у Фусі залишаються результатом еволюції, а це означає, що теперішній їхній стан містить у собі весь попередній досвід перевтілень, записаний у кодї пам'яті, який впливає на наше сьогоденне повсякденне життя і визначає логіку наших учинків. Традиційне есенціалістське розуміння нації не подолано остаточно. На нашу думку, така компромісність думки Х.П.Фусі, що виражається в його прагненні об'єднати визначення нації як «уявної спільноти» («нація як «уявна спільнота», ідеалізована і вічна, була вигадкою (una invención) політичного й літературного націоналізму XIX-XX ст.» [3, с.39-40] із принципом еволюції, пристосованим до історії націй, так само, як і підкреслення уявності ідентичностей самих націоналізмів, показове для багатьох сучасних іспанських інтелектуалів, які шукають способи легітимації, по-перше, антинаціоналізму і, по-друге, ідеї централізованої Іспанської держави в новій якості. За цими компромісами стоять важкі пошуки формул територіальної цілісності сучасної Іспанії, якій цілком серйозно загрожує

«балканізація».

Надзвичайно цікавим прикладом підходу до осмислення проблем іспанської національної ідентичності є творчість Йона Хуарісті, який, на наш погляд, дає, сказати б, асиметричну відповідь «іспанським культурним студіям» або всім тим, хто переписує її культурну історію з точки зору національних меншин. Послугуючись усім арсеналом сучасного гуманітарного знання і перебуваючи на рівні епістемологічної і дискурсивної революції, спричиненої постструктуралізмом (Барт, Дерріда, Фуко), пост(марксизмом) (Б.Андерсон, Е.Геллнер) і психоаналізом (Фройд, Агамбен) [7, с.540], Й.Хуарісті виступає проти культурної агресії місцевих націоналізмів, зокрема, баскського, і врешті-решт приходиться до утвердження ідеї єдиної Іспанії.

Неприйняття ідеології баскського націоналізму очевидне вже в першій великій науковій праці Й.Хуарісті «Нащадки Айтора»¹ (1987). Дослідник вивчає рух «фуеризму»², який виник у Країні Басків у XIX ст. і передував виникненню баскського націоналізму, а також літературну продукцію, породжену «фуеризмом» протягом так званої доби Реставрації, точніше, у період 1876-1893 рр. Й.Хуарісті, зокрема, зауважує, що не зумівши розробити варіант баскської історії, який би надав можливість легітимувати їхні претензії на владу, «захисники баскських привілеїв звернулись до літератури з метою винайдення традиції: історичний роман, легенда, романтичний романс і легендарна поема в дусі Оссіана стали тими формальними рамками, в яких здійснювалося це винайдення» [4, с.15]. Й.Хуарісті доводить, що, як і будь-яка «винайдена традиція», легендарно-історична література басків слугує ідеологічним і образним ядром, навколо якого пізніше формується певне уявлення національної баскської ідентичності, використане таким ідеологом баскського націоналізму, як Сабіно Арана Гойрі, та його послідовниками.

Найповніше антинаціоналістичні настрої Й.Хуарісті виразились у його найбільш відомій книзі «Меланхолійна букля. Історії баскських націоналістів» (1998) [5], яка отримала кілька престижних національних премій і зробила її автора широко відомим за межами Іспанії. Тут до марксистських методик Й.Хуарісті додає фрейдівський психоаналіз, інтерпретуючи історичні наративи баскських націоналістів як меланхолійні об'єкти, чисті компенсації вигаданої батьківщини, якої ніколи не було. Як

¹ Айтор – легендарний патріарх баскського народу, оспіваний уявою баскських письменників XIX ст. Агостіном Чао, Наварро Вільослада та ін.

² Fueros (фуерос) – стародавні права і свободи басків, центральне поняття баскського націоналізму.

³ Ocaso (ісп.) – 1) захід сонця або зірки за обрії; 2) занепад.

ми бачимо, крізь усю наукову спадщину Й.Хуарісті проходить одна тема, одне переконання – історичне й культурне, на якому базують свої ідеологічні постулати баскські націоналісти – гра уяви, продукт маніпулювання, результат свідомого «пригадування» і не менш свідомого «забування».

Із цієї логіки закономірно випливає спроба Й.Хуарісті «модернізувати» ідею єдиної Іспанії. Відшліфовування і вдосконалення герменевтичного апарату здійснюється заради того, щоб надати цій ідеї нової переконливості. Доказом цього може бути одна з останніх робіт Й.Хуарісті «Царство Заходу сонця. Іспанія як сон предків» («El reino del Ocaso. España como sueño ancestral»)³, в якій він долучає до традиційного для нього марксо-фройдизму французьку феноменологію, зокрема, концепт «образності» («*imaginario*»), який бере з робіт Г.Башляра. «Те, що ми називаємо Іспанією, є насамперед єдиний комплекс образів. *Образність (Un Imaginario)*» [6, с.14]. «Для мене це не якась містична категорія, а результат інтерпретації досвідів і репрезентацій (багато з них травматичні й рекурентні), які визначають колективні вчинки і настрої. Я би не побоювся тут вжити слово *національний характер*, тому що такі вчинки і настрої сильно впливають на інтерпретацію історичних подій, а вся послідовність інтерпретацій акумулюється, своєю чергою, у своєрідному культурному психізмі» [6, с.14]. Відродження єдиної Іспанії, таким чином, постає у тисячолітніх зв'язаних в єдине оніричних потоках (*el flujo onírico de una coherencia*) тієї образності, яка з'явилася на початку її (Іспанії – *О.П.*) створення (за часів Середньовіччя). «Звичайно, є незаперечні факти, які визначають множинність Іспанії: різні мови, регіональні культури з більш або

менш давнім корінням, релігійні, ідеологічні конфлікти й навіть зіткнення цивілізацій. Проте, перш за все Іспанія є простором взаємодії, не завжди мирної, що керується задумом розбудови (розбудова є водночас перебудовою) єдності, яку є тенденція вважати втраченою. Простором, який ми, іспанці, уявляємо собі як дім або як вогнище, де сні, народжені в творчих конфліктах наших нічних пильнувань, втілилися в деякі найдивовижніші витвори мистецтва і літератури, які мають загальнолюдське значення» [6, с.14-15]. В них, цих шедеврах мистецтва, сконцентрована образність, або, як ще її називає Й.Хуарісті, скориставшись висловом Марії Самбрано, «сні предків», побачені в період між арабською навалою і виходом у світ першого тому «Дон Кіхота», і зосереджена колективна ідентичність Іспанії. Наведені вище погляди Й.Хуарісті важко сприймати інакше, як вираження герменевтично модернізованої, але добре відомої старої ідеї єдиної гомогенної примордіалістської есенціалістської Іспанії, яка повертається, разом із романтичною риторикою «національного характеру» і «національної душі», аби захистити від націоналістичного терору.

Підіб'ємо підсумки проведеного аналізу підходів до розуміння проблеми національної іспанської ідентичності у сучасній іспаністиці. Ми бачимо, що дана проблема є предметом гострої полеміки і, не побоїмося цього слова, ідеологічної боротьби. Ми бачимо, що множинній конфліктній колективній спільноті, якою є на сьогодні Іспанія, відповідає множинне прочитання цієї спільноти. Якщо проінтерпретувати картину боротьби за національну ідентичність у сучасній Іспанії в термінах Г. Бгабги, можна сформулювати наступне. 1). На сучасному ідеологічному полі іспанської культури нарація іспанської нації і

ЛІТЕРАТУРА

1. Anderson Benedict. Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism, 2nd ed., London: Verso, 1991, 246 p.
2. Bhabha Homi K. (ed.). Nation and Narration. London and New York: Routledge, 1990, 420 p.
3. Fusi, Juan Pablo. España. La evolución de la identidad nacional. Madrid, Temas de Hoy, 2000, 280 p.
4. Juaristi, Jon. El linaje de Aitor: la invención de la tradición vasca. Madrid: Taurus, 1987, 450 pág.
5. Juaristi, Jon. El bucle melancólico. Historias de nacionalismos vascos. Madrid: Espasa-Calpe, 2000, 430 pág.
6. Juaristi, Jon. El reino del Ocaso. España como sueño ancestral. Madris, Espasa Calpe, 2004, 567 pág.
7. Gabilondo, Joseba. Jon Juaristi: Compulsive Archaeology and the Basque Nationalist Primal Scene// Revista Internacional de Estudios Vascos, 43.2, 1998, pág 527-554.
8. Guillén, Claudio. Nacionalismo y cultura. En: Gracia, Jordi (ed.) Historia y crítica de la literatura española, 9/1. Los nuevos nombres: 1975-2000. Primer Suplemento, Barcelona, Editorial Crítica, 2000, pág. 51-55.
9. Gullón, Germán. Hacia un nuevo hispanismo// Journal of Hispanic Research, Num. 3, 1994-1995, pág.440-452
10. Labanyi, Jo. Introduction: Engaging with Ghosts; or, Theorizing Culture in Modern Spain// Labanyi, Jo (ed). Constructing Identity in Contemporary Spain. Theoretical Debates and Cultural Practice. New York, Oxford University Press, 2002, p. 7-19.
11. Lodaes, Juan R. La comunidad lingüística en la España de hoy. (Temas y problemas de diferenciación cultural)// Bulletin of Hispanic Studies, Num.82, 2005, pág.1-15.
12. Millington M.L., Smith P.J., (eds.). New Hispanisms: Literature, Culture, Theory. Ottawa Hispanic Studies: Dovehouse editions, Canada, 1994, p.5-16.
13. Smith, Anthony D. La identidad nacional. Madrid, Trama, 1997, 246 pág.
14. Smith, Anthony D. Nacionalismo. Madrid, Alianza, 2001, 316 pág.